

	MILJÖSTYRNINGSRÅDET	DATUM	2008-09-30	SIDOR	1 (4)
	GODA EXEMPEL	KVALITETSKONTROLLERAD MAT I DALSLAND			

KVALITETSKONTROLLERAD MAT I DALSLAND

Det började med ett medborgarförslag från Karin Hilmér, som är lantbrukare utanför Mellerud. Hösten 2005 skrev Karin ett medborgarförslag till Melleruds kommun, där hon föreslog att kommunen utarbetar en livsmedelspolicy som ska följas vid upphandling av livsmedel. Livsmedelspolicyen skulle garantera matgästerna i Melleruds kommuns verksamheter en mat som var producerad enligt minst kraven för svensk djurskydds-, miljö- och livsmedelslagstiftning, menade Karin.

Förslaget mottogs positivt av både tjänstemän och politiker. Kommunfullmäktige gav Tekniska förvaltningen i uppdrag att tillsammans med Bygg- och miljöförvaltningen, upprätta ett förslag till livsmedelspolicy. Drygt ett år senare var policyen antagen av Kommunfullmäktige.

Kvalitetskraven innebar att maten skulle vara framställd;

- i enlighet med lagstiftad livsmedelskvalitet
- i enlighet med lagstiftat djurskydd
- i enlighet med lagstadgat miljöskydd

Kvalitetskraven som baserar sig på gällande lagstiftning borde väl vara en självklarhet och verkade inte vara så långtgående krav, tyckte Renée, men det visade sig vid förhandskontakter med olika leverantörer att detta inte vara självklart.

Mellerud samarbetar om livsmedelsupphandling med de andra fyra kommunerna i Dalsland och med värmändska Säffle.

– För våra politiker var det viktigt att få med de fem andra kommunerna och hellre göra en kompromiss i kravnivån i upphandlingen än att just Mellerud skulle gå först och vara bäst, berättar Renée Olsåker som arbetar på Dalslands miljökontor.

Renée var en av dem som arbetade fram förslaget till livsmedelspolicy och de nya upphandlingskriterierna.

– Kostchefen Ingvar Kardemark såg till att de ekonomiska konsekvenserna blev rimliga, berättar Renée. Upphandlaren Björn Koch deltog också i arbetet. Miljöstyvningsrådet hjälpte oss med sakkunskap så att vi kunde hamna på en lagom hög nivå så att vi överhuvudtaget kunde få in anbud.

Livsmedelspolicyen är antagen även i Färgelanda och i Åmål. Eftersom också Dals-Ed, Bengtsfors och Säffle ingick i samma upphandling fick de samma kvalitetskrav som grannkommunerna efterfrågade i upphandlingen 2007.

– Kraven fungerade bra i upphandlingen, säger Björn Koch, som var ansvarig upphandlare i Dalslandskommunernas livsmedelsupphandling 2007. Vi har klart höjt ribban, men det är fortfarande skäliga krav.

Björn konstaterar också att prisbilden inte påverkats nämnvärt, trots de skärpta kraven.

	MILJÖSTYRNINGSRÅDET	DATUM	2008-09-30	SIDOR	2 (4)
	GODA EXEMPEL	KVALITETSKONTROLLERAD MAT I DALSLAND			

– Det är i stort sett samma leverantörer som lämnat anbud, och varorna är ungefär desamma. Men jag kan tänka mig att leverantören är extra noga med sina underleverantörer nu eftersom det finns krav på att allt ska kunna redovisas.

Melleruds kommun har också satsat på att nå målet fem procent ekologiskt till 2008.

– Det är ett lågt mål jämfört med en del andra kommuner, men många kommuner har inget mål alls och detta är i alla fall en bra början, säger Renée.

AVTALSUPPFÖLJNING BEHÖVS

I samband med att Mellerud, Färgelanda, Bengtsfors och Dals Eds kommuner bildade en gemensam miljönämnd och gemensamt miljökontor, föreslog Renée för Kommunstyrelsen i Mellerud att hon som miljöstrateg skulle ägna viss tid åt uppföljning av några krav i livsmedelsavtalet. Det tyckte politikerna var en god idé.

– Det är viktigt att få följa upp när man jobbat fram något, tycker Renée.

Under november 2007 gjorde Renée en uppföljning. Kraven i avtalen är omfattande så hon valde ut tre frågor:

1. Hur säkerställde leverantören att det inte förekom rester av bekämpningsmedel i frukt och grönsaker?
2. Hur säkerställde leverantören att levererade livsmedel inte var genetiskt modifierade, såvida det inte fanns korrekt märkning om detta?
3. Hur säkerställde leverantören att, beträffande levererat nötkött, djuren hade bedövats före slakt?

Uppföljningsmetoden var enkel. Renée tog helt enkelt kontakt med leverantören, beställde inköpsstatistik, frågade och resonerade. Det tog ungefär tre dagar att få fram uppgifter från leverantören och att kontrollera uppgifter med Livsmedelsverket. Sedan tog det ytterligare ungefär tre dagar att gå igenom inköpsstatistiken av levererat kött för första halvåret för Melleruds kommun, dra slutsatser och göra uppföljningen presentabel.

– Livsmedelsverket har bra information på webbsidan, och jag fick bra hjälp per telefon också, tipsar Renée.

Renée slogs av hur förvånad leverantören blev över att en kommun följde upp sina kvalitetskrav. Det var inte enkelt för leverantören att visa hur de säkerställer att kraven efterlevs.

– Vi har avtal med en av de största leverantörerna, men där verkade man aldrig ha varit med om att få sådana här detaljerade frågor tidigare!

GMO UPPTÄCKTES I STICKPROV

När det gällde GMO, genmodifierade organismer, blev Renée hänvisad högre upp i leverantörens organisation och fick övergå till att prata engelska och hålla ordning på engelska facktermer om GMO. Det behövdes en hel del följdfrågor för att verkligen få svar.

	MILJÖSTYRINGSRÅDET	DATUM	2008-09-30	SIDOR	3 (4)
	GODA EXEMPEL	KVALITETSKONTROLLERAD MAT I DALSLAND			

Leverantören redogjorde för att de har strikta krav inskrivna i kontrakt med producenterna. Egna tester görs av producenterna som kan visas för leverantören i analysintyg eller certifikat. Leverantören gjorde ett enda stickprov under 2007 och upptäckte då GMO i ris. Då producentlandet hade nolltolerans mot GMO så skickades hela det stora partiet tillbaka till underleverantören.

– Det var bra att leverantören gjorde stickprovet av GMO och att det blev känt i branschen, menar Renée. Producenter och underleverantörer behöver bli mer noggranna med att själva kontrollera GMO.

RESTER AV BEKÄMPNINGSMEDEL I KONVENTIONELLT ODLAD MAT

Leverantören uppgav först att de hade egen provtagning på rester av bekämpningsmedel men det visade sig sedan inte stämma. Leverantören hänvisade i stället till Livsmedelsverkets rutinmässiga stickprovskontroll.

Livsmedelsverkets kontroller 2007 bestod av 1500 prover, av 280 olika bekämpningsmedel, i vegetabilier. Under januari-april 2007 tog Livsmedelsverket 517 prover varav 55 procent innehöll bekämpningsmedel. Av dessa var det sju procent som innehöll bekämpningsmedel som låg över gränsvärdena, merparten från länder utanför EU. Alla dessa partier såldes vidare i Sverige. Ekologiskt odlade produkter undersöktes också och de innehöll inga bekämpningsmedel.

Livsmedelsverket hade också under 2007 en riktad kontroll med 22 prover där bekämpningsmedel kunde misstänkas. Fyra prover av utländsk frukt innehöll halter av bekämpningsmedel som låg ca tio gånger över gränsvärdena vilket ledde till försäljningsförbud.

Livsmedelsverket gör få stickprov och riktade kontroller på bekämpningsmedel. Med tanke på hur många leveranser livsmedel det finns i Sverige menar Renée att det är rimligt att leverantörerna gör egna stickprov. Särskilt med tanke på att Livsmedelsverket hittar bekämpningsmedel i så många av undersökta vegetabilier och att tendensen inte är minskande.

– Vår leverantör hade inte en bra metod för att säkerställa att kravet på att inga rester av bekämpningsmedel skulle förekomma. Men genom att fråga har vi bidragit till att saken kommit upp internt hos leverantören, konstaterar Renée.

– Innan vi gör nästa uppföljning hoppas jag att leverantören gör extra ansträngningar för att kontrollera bekämpningsmedel. Leverantören behöver inte avslöja hur många stickprover de tänker ta utan bara avisera för sina underleverantörer att de tänker ta egna prover, det skulle ha en stävande inverkan, tror Renée.

SLAKT UTAN BEDÖVNING

Nötkött skall komma från underleverantörer som tillämnar att djuren bedövats före slakt. "Slakt utan bedövning godtas inte" står det tydligt i avtalet. I alla länder förekommer viss religiös slakt (Kosher och Halal). Det är bara delar av kroppen som används till religiöst slaktat kött. De andra delarna brukar blandas med kött från djur som slaktats på vanligt sätt och detta säljs utan särskild märkning. Det är bara ett fåtal länder som har krav på att djuren ska bedövas före slakt och snittläggning - Sverige, Norge, Island, Lettland och

	MILJÖSTYRNINGSRÅDET	DATUM	2008-09-30	SIDOR	4 (4)
	GODA EXEMPEL	KVALITETSKONTROLLERAD MAT I DALSLAND			

Schweiz. Andra länder har antingen inga krav alls eller krav på att bedövning sker efter snittläggning.

Inköpsstatistiken för nötkött, som leverantören tillhandahöll, saknade till ca 30 procent uppgift om ursprungsland. Leverantören har uppgett att leveranserna inte räcker om alla sex kommunerna väljer svenskt nötkött. Inköparna i Melleruds kommun väljer för det mesta kött av svenskt ursprung.

AVTALSUPPFÖLJNINGEN FORTSÄTTER

Renée drog tidigt slutsatsen att Dalslandskommunerna måste fortsätta följa upp kraven i avtalet. Efter ungefär ett år kan det vara lämpligt igen, menar Renée.

– I nästa upphandling hoppas jag vi får med ännu fler av de djuretiska kravkriterierna, en högre procentsats för ekologiska livsmedel och mer preciserat om rättvisa villkor för matproducenterna i Tredje världen, avslutar Renée.

VETA MER

Renée Olsåker, miljöstrateg på Dalslands miljökontor

Telefon: 0530-939454

Mail: renee.olsaker@miljo.dalsland.se

BILAGA

Melleruds livsmedelspolicy